

ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ

AİLE BÜLTENLERİ 2021 ŞUBAT SAYISI
GÖLYAKA ANAOKULU
REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMA SERVİSİ

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ

Yaşamın ilk altı yılını kapsayan okul öncesi dönem; çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişiminin hızla geliştiği, karakter ve kişilik yapısının şekillenmeye başladığı ve temel alışkanlıkların çocuğa kazandırıldığı bir dönemdir. Bu dönemde arkadaşlık ilişkileri çocuklara birçok beceri kazandırır, sonraki yaşantıları ve ikili ilişkileri için temel oluşturur. Bu yüzden sağlıklı bir çocuk yetiştirmenin temellerinden biri çocukların arkadaşlık ilişkilerini geliştirebileceği uygun koşulların sağlanmasıdır.

Okul öncesi eğitimle birlikte çocuklar akranlarıyla daha çok vakit geçirmeye başlar ve sosyal uyumu sağlamak için farklı tutumlar ve yaklaşımlar geliştirirler. Örneğin; evde sınır koymakta zorlanılan, istedikleri yapılmayınca ağlama tepkisi geliştiren ya da olumsuz tepkiler veren bir çocuk, arkadaşlarıyla oyunda çok daha uyumlu ve uzlaşmaya açık bir kişilik yapısı geliştirebilir. Diğer yandan; evde büyüklerin fazla korumacı tutumuyla pasifleşen, cesaretini yitiren bir çocuk oyun alanında öğretmenin de desteklemesiyle zamanla son derece atılgan ve katılımcı olabilir. Çocuklar okul öncesi dönemde akranlarıyla kurdukları iletişim biçimleri üzerinden kendileri hakkında geri bildirim alır ve sosyal rollerine, konumlarına, cinsel kimliklerine uygun davranışlar gösterirler. Böylece sosyal beceri ve empati becerileri gelişir, iş birliği ve rekabet içeren etkinliklere katılmayı ve nasıl davranacaklarını öğrenirler. Kazandıkları bu beceriler, onların diğer insanlarla uyum içinde yaşamalarını sağlar.

Çocuklar için arkadaşlık ilişkileri çoğunlukla yaş ve cinsiyete göre farklılık gösterir. Örneğin; 2-3 yaş arasındaki çocuklar için cinsel kimlik, arkadaş tercihi adına önem teşkil etmezken, 3-4 yaş arasındaki çocuklar daha çok hemcinsleri ile oyun kurmaya başlarlar. 5-6 yaşlarda ise çocukların karşı cinse ilgilerinin artmaya başladığı ve oyunları birlikte kurdukları görülür. 4 yaşa kadar genellikle akran ilişkilerinde "itme, vurma, ısırma, kötü söz söyleme" gibi davranışlar gözlemlenir. Bu olumsuz davranışları gözlemleyen ebeveynler çocuklarının zarar görmesinden korkar ve endişelenir.

Ancak çocuklar arasında yaşanan bu durumlar normal olarak kabul edilir. Çünkü 3-4 yaş arasındaki çocuklar benmerkezci bir yapıya sahiptir ve sosyal becerileri daha tam olarak gelişmemiş olduğundan dolayı kendilerini nasıl ifade edeceklerini bilemezler. Çocuklar, kendilerini ifade etmeyi ve diğerlerinin duygu ve düşüncelerini doğru algılamayı akranlarıyla olan ilişkilerinde öğrenirler.

Okul öncesi dönemde başlayan akranlarla iletişim, çocuğun dış dünyayı anlayarak çevresel uyaranlara karşı uyum sağlamasını kolaylaştırır. Çocuğun sağlıklı bir biçimde bireyselleşmesi ve toplumsallaşması akran grupları içindeki etkileşimiyle yakından ilgilidir. Bireysel önem ve değer duygularını geliştirdiği her türlü olumlu deneyim, çocuğun sosyal gelişimini olumlu yönde etkiler. Diğer yandan korku ve kaygı yaratan durumlar çocukta yetersizlik ve değersizlik duygularının güçlenmesine neden olur.

Okul öncesi dönem akran ilişkilerinde arkadaşlığın temel amaçları;

çocukların arkadaş olmanın anlamını anlamaları, çocukların iyi bir arkadaş olmanın özelliklerini tanımaları ve daha iyi iletişim kurma becerilerini kazanmalarındır. Bu amaç doğrultusunda yetişen çocukların, birbirlerini oldukları gibi kabul ettikleri, eşyalarını paylaştıkları, birbirlerini dinledikleri, birbirleriyle vakit geçirmekten hoşlandıkları, zor anlarında birbirlerine destek oldukları, pozitif, sevecen, yardımsever, çözüm odaklı oldukları ve empati duygularının geliştiği gözlemlenmiştir.

Dört-yedi yaş arasındaki çocuklara göre arkadaşlık, oyun oynamayı ifade eder. Arkadaşlığı ise oyun bitene kadar süren bir beraberlik olarak görürler. Diğer insanların kendilerinden farklı kişiler ve farklı düşüncelerinin olduğunu anlarlar, fakat iki bakış açısını aynı anda birleştiremezler. Bu yaş grubundaki çocuklar, yardım eden veya kendisi için bir şeyler yapan kişinin arkadaşları olduğunu düşünür. Ancak karşısındaki kişileri değerlendiremedikleri için

ARKADAŞLAR
iyidir

arkadaşlarına olan sorumluluklarını anlayamazlar.

Okul öncesi dönemde yaşlara göre arkadaş ilişkilerinin gelişimi incelendiğinde yaş ilerledikçe çocuklarda arkadaşlık ilişkilerinin yapısının geliştiği görülmektedir. Bu durumu oluşturan etmenler; arkadaşlarla geçirilen zamanın artması, yaşın ilerlemesi ve oyundur. 5 yaştan sonra çocukların anlaşmazlıklarını çözmek için sosyal davranışlar ve sözel tartışma gibi farklı stratejiler geliştirmeye başladıkları görülmektedir. 6-7 yaş aralığında ise çocukların paylaşma, dostluk ve sempati gibi davranışlar sergilemelerinin yanı sıra, rekabet, kavgaya ve çatışmalar içine girdikleri de gözlemlenebilmektedir.

Çocukların sağlıklı bir birey olmaları, iyi arkadaşlık ilişkileri kurmaları ve kendilerini doğru bir şekilde ifade etmeyi öğrenebilmeleri için ilk ve en önemli görev ailelere düşmektedir. Öncelikli olarak çocuklar yalnız kalmayı ve kendilerini oyalamayı öğrenmelidir. Kendi kendine oyalanabilen, oyun kurabilen bir çocuğun hayal dünyası da gelişecektir. Sokakta, parkta veya okulda arkadaşlarıyla yaşamış olduğu sorunları kendisinin çözebilmesi için çocuklara fırsat verilmelidir. Anne veya babaların "Ben yarın arkadaşınla ya da öğretmenle konuşurum." demesi bir çözüm değildir. Ailede yaşanan sıcak ilişkiler ve aile içindeki iletişim, çocuğun arkadaş çevresinden öğrenebileceği olumsuz davranışları engelleyecektir. Çocukların arkadaş ilişkilerinde yaşadığı problemleri ele alırken aile yapısını ve aile içi iletişimi de incelemek gerekir. Anne ve baba; çocuğu yeni arkadaşlar edinmesi, yaşanacak problemlerin üstesinden gelebilmesi, kendisine uygun arkadaşı seçebilmesi için cesaretlendirmelidir. Böylece çocuklar yeni arkadaşlar edinmeyi ve arkadaşlık ilişkilerini geliştirmeyi öğrenecek, özgüvenleri gelişecek ve ileriki hayatlarında sağlıklı ve mutlu ilişkiler kuracaklardır.

SAĞLIKLI ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ İÇİN EBEVEYNLERİN YAPABİLECEKLERİ

Olumlu becerilerin gelişmesi ve istenmeyen davranışların önlenmesinde, arkadaşlık ilişkileri çocuğun yaşamında önemli bir yere sahiptir. Bazen ailenin kazandırmakta zorlandığı birçok davranışı çocuk, akran etkisi ile çok kısa bir sürede kazanabilir. Genel olarak akranlarla kurulan ilişkiler aracılığıyla çocuklar, sosyal beceriler kazanırlar, sosyal değerler hakkında ölçütler oluştururlar. Duygusal destek sunarlar akranlarından gelen sosyal destek ile beslenirler. Akranlar, davranışı pekiştirir ve örnek davranış oluştururlar.

4 yaşından itibaren çocuklar davranışların nedenlerini, insanların ne hissettiklerini ve bir sorunu çözmenin birden fazla yolu olduğunu öğrenirler.

Çocuğun arkadaşları ile sağlıklı bir iletişim kurması;

- ✓ Duygularını sözel olarak ifade etmesine,
- ✓ Saldırgan davranışlarını azaltmasına,
- ✓ Empati ve çatışma-çözme becerisinin gelişmesine,
- ✓ İşbirliği kurmasına,
- ✓ Cinsiyet rollerini tanımasına olanak sağlar.

Araştırmalar sonucunda;

Zayıf akran ilişkilerine sahip çocukların, sonraki dönemlerde karşılaşılabilecek zorluklar konusunda daha fazla risk taşıdıkları belirtilmektedir.

Çocukluk çağında utangaç olan bireylerin ilerleyen yıllarda da bu özelliğinin devam edebileceği yönünde riskler taşıdıkları öne sürülmüştür. (Kagan, 1990)

Sınıfında iyi ilişkiler kuran çocukların daha az depresif oldukları, okula devam etme oranlarının yüksek olduğu ve okulda bulunmaktan keyif aldıkları saptanmıştır. (Rubin &

Thompson, 2002)

Hangi çocuklar arkadaş ilişkilerinde daha fazla güçlük yaşamaktadır?

- ❖ Aile içinde her istediği gerçekleştirilen çocuklar (sınırsız alınan oyuncaklar, televizyon ve bilgisayar karşısından geçirilen sınırsız zamanlar, sınırsız özgürlükler)
- ❖ Sorumluluklarını sınırsız bir şekilde ailenin yerine getirdiği çocuklar
- ❖ Tutarsız anne-baba tutumunu yaşayan çocuklar
- ❖ Kırsal ve izole bir çevrede yaşayan çocuklar
- ❖ Sık sık taşınmak zorunda kalan çocuklar
- ❖ Kültür ve dil açısından farklılık gösteren çocuklar
- ❖ Fiziksel ve zihinsel farklılık gösteren çocuklar

Arkadaşlık ilişkileri nasıl geliştirilebilir?

- Çocuğun içinde yer alabileceği sosyal bir ortam kurulmalı. (akranların eve davet edilmesi, çocuğun akranlarının olduğu ortamlara götürülmesi)
- Özellikle salgın süreciyle beraber çocuklar hem okul hem arkadaş ortamından uzaklaşmak durumunda kaldılar. Bu onları fazlasıyla etkiledi. Evde belki yapılabilecek etkinlikler kalmadı dikkatlerini çekecek fırsat buldukça yaratmaya çalıştıkça tedbirli şekilde parka ,akraba - arkadaş ziyaretlerine, götürülmeli . Çocukların akranlarıyla beraber vakit geçirmeleri sağlanmalıdır.
- Anne-babalar kendi arkadaş ilişkileri ile çocuklarına model olmalıdır. Çocuklara filmler, kitaplar, oyunlar yoluyla doğru modeller sunulmalıdır.

- Çocuğun arkadaş ilişkileri sırasında gösterdiği paylaşma, işbirliği yapma, sırasını bekleme gibi olumlu davranışları önce çocuğa tanımlanmalı ve davranışı desteklenmelidir. Örneğin; "Arkadaşınla oynarken sıranı bekle. Seni kutluyorum."
- Aile içi ilişkilerinde problemler yaşanan çocuklarda, huzurlu bir ortamın olmayışı da akran ilişkilerini olumsuz etkileyecektir. Çocuğun kendini ifade etmedi için fırsat verilmelidir.
- Eve kuş, balık gibi hayvanlar alınabilir. Diğer canlılarla, empati kurabilen çocuğun, bu becerisini akranlarına da genellemesi mümkün olacaktır.
- Çocukların akran ilişkilerinin olumlu gelişebilmesi için aile ile de zaman geçirmesi önemlidir. Konuşma dilinin emir verme, tehdit etme, yargılama, küçük düşürme, öğüt verme gibi iletişim engelleri yolu ile değil, etkili konuşma ve dinleme becerilerini kullanarak iletişim kurulmalı.

➤ KAYNAKÇA

- * TÜR, G.. Çocuğun Eğitimi 3 (3-6 yaş arası), Seha Yayınları, İstanbul
- * YAVUZER, H.. Çocuğunuzun İlk 6 Yılı, Remzi Kitabevi, İstanbul
- * YAVUZER, H.. Ana-Baba ve Çocuk, Remzi Kitabevi, İstanbul

Özmen, D. (2013), "5-6 Yaş grubu çocukların akran ilişkilerinin sosyal problem çözme becerisi açısından incelenmesi",

Yüksek

Lisans Tezi, Konya

Hicran GÖRGÜN
Okul Psikolojik Danışmanı
GÖLYAKA ANAOKULU

